

MURABBIY
ILMIY-MA'RIFIY JURNAL

“**MURABBIY**”

**ILMIY-MA'RIFIY
JURNAL**

Issue:2 2021

<https://science.jspi.uz/>

Chief Editor:

S.Nazarkasimov, Doctor of Philosophy (Ph.D) in Sociology, Vice-Rector of Jizzakh State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Deputy Chief Editor:

A.Turaev, senior teacher of Jizzakh State Pedagogical Institute, Uzbekistan

Members of the editorial board:

Sh.S.Sharipov - Professor
B.M.Ochilova - Professor
D.Khodjimetova - assistant professor
A.Pardaev - assistant professor
M.N.Khoshimkhonov - assistant professor
A.I.Saidkasimov - assistant professor -
F.K.Akhmedov - assistant professor
B.E.Toshboev - assistant professor
I.N.Akhmedov - PhD
D.Salimova - PhD
N.N.Alimov - assistant professor
M.Saidov - Ph.D.
X.Maxammadiev - teacher

Editorial Representative:

Abrar Turaev
Jizzakh State Pedagogical Institute,
Uzbekistan
Phone: +998933091877
e-mail: ijtimoiy2017@mail.ru

**ONLINE ELECTRONIC
JOURNAL**

“Murabbiy” ilmiy-ma’rifiy jurnali
“Mentor” scientific-educational
journal

Научно-просветительский
журнал “Наставник”

Indexed By:

Published By:

<https://science.jspi.uz/>

Jizzakh State Pedagogical
Institute, Uzbekistan

MUNDARIJA / CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

№	MUALLIFLAR/ AUTHORS / АВТОРЫ	MAQOLA NOMI/ ARTICLE TITLE/ НАЗВАНИЕ СТАТЬИ	SAHIFALAR/ PAGES/ СТРАНИЦЫ
1	Н.А.Шермухамедова	Даврнинг руҳи ва таълим тизими ислохотларининг мутаносиблиги	4-10
2	С.С.Агзамходжаева	Аёл маънавияти – ҳаёт зийнати	11-16
3	О.М.Ғайбуллаев	Ёшларда диний бағрикенгликни шакллантиришнинг фалсафий моҳияти	17-20
4	Г.М.Тўраева	Юксак маънавият маъсулияти	21-28
5	Ф.Б.Файзиева	Ёшлар кибер ижтимоийлашуви амалий социологик тадқиқот объекти сифатида	29-32
6	Ф.Маматқулов	Шахс камолотида маънавиятнинг ўрни	33-38
7	А.А.Қамбаров	Ёшларни маънавий-ахлоқий таҳдидлардан ҳимоя қилишда диний ислохотлар масаласи	39-42
8	С.Э.Ибрагимов	Баркамол авлодни шакллантиришда ғўзаллик тушунчасининг ахамияти	43-47
9	И.М.Арзиматова	Глобаллашувнинг ёшлар маънавий тарбиясига салбий таъсири	48-51
10	Г.Х.То`раева	Globalashuv sharoitida yoshlarda axborot istemoli madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish masalalari	52-55
11	У.Б.Муҳаммадиев	Маънавий-ахлоқий таҳдидларга қарши курашиш ўзликни англашдадир	56-60
12	Н.Алиматова	Глобаллашув шароитида ёшлар онгида миллий ғояни шакллантиришда интеллектуал кадрларнинг роли	61-65
13	S.A. Pilyak	Analysis of the concept of identity in the context of cultural heritage interpretation	66-71
14	Н.Тангиров	Ижод жараёнининг фалсафий таҳлили	72-75
15	М.Мамажонова	Глобаллашув ва маънавий таҳдидларнинг моҳият-мазмуни	76-78
16	Б. Б. Жалолов	Зардуштийлик таълимоти манбалари таҳлилианализ источников учения зороатризма	79-82
17	Ф.Абдусаматов	Ёшлар тарбиясида ислом омили	83-86
18	А.А.Абдурахмонов	Давлат ва жамият бошқарувида ёшлар муаммоларини ҳал қилишнинг устувор йўналишлари	87-91
19	M.Nabiyev	Globalashuv sharoitida ijtimoiy-ma’naviy qadriyatlarga asoslangan mafkuraviy	92-96

		tarbiyaning ahamiyati	
20	М.Маматмусаева	Глобаллашув шароитида мафкуравий тарбиянинг ўрни: муаъммо ва ечимлар	97-101
21	Н. Davlatova	Jizzax vohasi tojiklari: an’anaviy turmush tarzi va urf-odatlari	102-108
22	З. Миркомилова	Глобаллашув: манфаатлар ва зиддиятлар	109-114
23	С. Музаффаров	Миллий ахборот хавфсизлигини таъминлаш маънавий ҳаётнинг долзарб вазифаси	115-118
24	С. Тоштемирова	Глобаллашув шароитида маънавиятни шакллантиришда диний бағрикенгликнинг аҳамияти	119-121
25	С. Каримов	Шахснинг ҳаётий мақсадлари ва уларнинг ижтимоий аҳамияти	122-124
26	А.Э. Зиётова, Э.А. Бозоров	Глобаллашув шароитида маънавий-ахлоқий таҳдидларга қарши курашда таълим-тарбия муассасаларининг вазифалари	125-129
27	А.Ш. Эшмуҳаматов, Ж. Хушбақов	Амир Темур салтанатининг вужудга келиши	130-133
28	А. Пармонов	Ёшлар ватанпарварлиги - хавфсизлик ва барқарорликни таъминлаш кафолати	134-140
29	П. Қулматов	Шах маънавиятини шакллантиришда ота-она масъулияти	141-144
30	Ш.Ж. Хашимов, С.Х. Хашимова	Маънавий глобаллашув, ахборотлашган жамият ва ёшлар тарбияси	145-148
31	А. Холбоев	Ёш авлодни юксак маънавиятли шахс қилиб тарбиялашнинг назарий – педагогик асослари	149-154

ШАХСНИНГ ҲАЁТИЙ МАҚСАДЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ИЖТИМОЙ АҲАМИЯТИ

Каримов Санжар Синдорқулович - ЖДПИ катта ўқитувчиси

Ҳар қандай жамиятнинг тараққиёти бевосита шу жамият аъзоларининг маънавий салоҳияти, савияси ва албатта, уларнинг муштарак мақсадлари йўлидаги баҳамжихат фалиятдан келиб чиқар экан, ўзининг аниқ ҳаётӣ мақсадларига эга бўлган ижтимоӣ фаол шахсларни тарбиялаш масаласи бугунги кунда жамиятнинг энг долзарб вазифаларидан биридир.

Бу ҳусусда тўхталар эканлар юртбошимиз Ш.М.Мирзиёев - “мамлакатимизда амалга оширилаётган барча ислохот ва ўзгаришлар, кенг кўламли дастурлар ягона ва улуғ бир мақсадга қаратилган. У ҳам бўлса, халқимиз ҳаётини янада обод ва фаровон қилиш, фарзандларимизни ҳар томонлама етук ва баркамол этиб тарбиялашдан иборат”(1) деб таъкидлаганлар.

Зеро, ҳар бир индивид шахс сифатида шаклланар экан ўз ҳаётини маълум бир мақсад ва мўлжал асосида ташкил қилди ва фаолиятга киришади. Мақсад ва ҳаётӣ мўлжални амалга ошириш учун керакли восита, тамойил, усуллар танланади ва буларнинг тўғрилиги ва мақсадга мувофиқлиги борасида ўзича ишонч ҳосил қилиб борилади. Шахснинг бундай ҳаётӣ сценарий асосида ижтимоӣ фаолиятга киришиши унинг жамиятдаги ижтимоӣ роли ва у орқали ижтимоӣ ўрнини белгилаб беради. Бошқача айтганда, шахс фаолияти унинг ҳаётӣ мақсадлари инъикосидир. Шу нуқтаи назардан мақсад ва ҳаётӣ мақсад тушунчаларини ижтимоӣ-фалсафий жиҳатдан таҳлил қилиш муҳим масалала ҳисобланади. Шунини алоҳида қайд этиш лозимки, мақсад тушунчаси асосан психология соҳасига оид тадқиқотларда кенг ёритилган бўлиб, бу тушунчанинг ижтимоӣ, ахлоқий ва фалсафий жиҳатлари батафсил ёритилган бирон бир тадқиқот ишинини ёки бу тушунчага берилган фалсафий таърифни учратиш қийин. Тўғри инсонда мақсадларнинг шаклланиш жараёни унинг руҳий оламида содир буладиган психик жараёнлар билан боғлиқ бўлсада, ҳар қандай мақсад, аввало, шахснинг ижтимоӣлашув жараёни ва жамиятдаги ижтимоӣ муҳит, шунингдек, жамиятдаги кадриятлар тизимининг тасирида шаклланади ва энг асосийси ҳар бир шахс ўзининг ҳаётӣ мақсадига муофиқ ижтимоӣ фаоллиги орқали ижтимоӣ муносабатларга киришади ва фаолият юритади. Демак, ҳаётӣ мақсад категориясини шахс фаолиятининг асосий детерминанти сифатида ижтимоӣ

фалсафий нуқтаи-назардан ҳам ўрганилиши муҳим ҳисобланади. Қуйида бу тушунчага берилган бази бир таърифларни келтирамиз: “Мақсад инсон онги ва иродасининг маҳсули булиб, субъект иродавий мотивларининг мавҳум шаклидир” (2). Лекин шуни алоҳида қайд этиш лозимки, мақсад ҳеч қачон мааҳум шаклда бўлиши мумкин эмас, акс ҳолда унинг орзудан ҳеч қандай фарқи бўлмайди. Яна бир муаллиф: “Мақсад бу инсон онгли фаолияти ва ҳатти-ҳаракатларининг муҳим элементи булиб, фаолият натежаларининг аввалдан фикран режалаштирилишини ифодалайди” (3) деб таъриф беради. Шунингдек, мақсадга инсон рўёбга чиқаришга ҳаракат қилувчи тасаввур; кишилар эришишга ҳаракат қилувчи якуний истак, интилиш, таҳмин сифатида қараш ҳоллари ҳам куп учрайди.

Дарҳақиқат, мақсад инсон тафаккурининг маҳсули, аммо, у инсон тафаккурининг бошқа маҳсуллари булган оддий фикр, таҳмин, ғоя ва тасаввурлардан фарқли равишда қуйидаги хусусиятларга эга бўлиши лозим:

Шахсийлик, аниқлик, аниқ вақт билан чегараланганлик, аниқ режага асосланганлик, илҳомлантира олиш, вазифаларнинг белгиланганлиги ва шу кабилар. Юқорида қайд этилган жиҳатларни умумлаштирган ҳолда мақсад тушунчасига қуйидагич тариф бериш мумкин:

Мақсад инсон маънавиятида энг муҳим ўрин тутувчи ақлий тафаккурый ҳодиса бўлиб, инсон амалий фаолиятининг аввалдан ўйлаб тайёрланган режаси ва натежаси, келажакнинг лойиҳасидир.

Шахс фаолиятининг энг узоқ муддатли мулжалларини ифодалайдиган, ҳаётининг мазмунини ташкил этадиган энг биринчи даражали мақсадлар эса ҳаётий мақсадлар дейилади.

Ҳаётий мақсад-инсон ўз ҳаёти давомида амалга оширишга интиладиган энг асосий мақсад бўлиб, инсон фаолияти йўналишини белгилаб берувчи, унинг ҳатти-ҳаракатлари ва интилишларини йўналтирувчи, келажаги ва юксалишини белгиловчи маънавий омилдир. Шуни алоҳида қайд этиш лозимки, инсондаги барча эзгу ғоялар муайян ҳаётий мақсад асосида шаклланади ва бутун халқни ҳаётида алоҳида ўрин тутуди. Жамиятда ялпи фаравонликка, умумий тараққиётга, барчани эзгуликка бошловчи, халқни халқ, миллатни миллат қилишга асос бўлувчи маънавий-мафкуравий ташаббусларни юзага келишини ҳам ҳаётий мақсад белгилайди. Шунинг учун ҳам, ёшарда ҳаётий мақсадни шакантириш масласининг шахс маънавий-ахлоқий камолотидаги ўрни ҳар жиҳатдан аҳамиятга эга.

Шу жиҳатдан ҳам, бугунги кунда Юртимизда инсон манфаатларини кўзлаб амалга оширилаётган ислоҳотлар ва янгиланишлар, жамият ҳаётини демократлаштириш ҳамда мамлакатни модернизациялаш жараёни жамиятнинг

табиатига, моҳиятига мос шахсни вояга етказишни устувор вазифа сифатида белгилаб берар экан, ҳар қандай шахсни эмас, балки ўзининг аниқ ҳаётий мақсадларига эга бўлган ва бу йулда оғишмай ҳаракат қила оладиган шахсларни тарбиялаш жамиятимиз олдида турган энг муҳим масалалардан бири ҳисобланади. Зеро, Президентимиз Ш. Мирзиёев айтганларидек, “фақат маърифат инсонни камолга, жамиятни тараққиётга етаклайди”(4).

Бу жараёнда айниқса, шахс тарбиясининг бевосита таркибий қисми бўлган ёшларда аниқ ҳаётий мақсадларнинг шаклланишига алоҳида эътибор қаратиш лозим.. Зеро, инсон ҳаётининг маъноси, бугуни ва истикболи муайян мақсад асосида кечади. Негаки, инсон фаолиятини ҳаётий мақсадсиз тасаввур этиш қийин. Ҳаётий мақсаднинг шахс баркамоллигига таъсири масалалари имий доирларда махсус ўрганилмаганлиги сабабли, шахс камолотида ҳаётий мақсаднинг ўрнини асослаш орқали ёшлар ижтимоий қиёфасини шакллантиришга йўналтириш бугунги куннинг долзарб вазифаларидан биридир. Мазкур мавзунинг тадқиқ этишининг долзарблиги кундалик ҳаётда фаоллашиб бораётган маданий-мафкуравий таҳдидларнинг энг ҳавфли шакли бўлган оммавий маданиятга қарши курашда мустаҳкам негизни ташкил этувчи ҳаётий мақсадни тарбиялаш услубларини яратиш билан ҳам боғлиқ. Шунингдек, Ўзбекистонда демократик ислохотларни чуқурлаштириш, фуқаролик жамиятини ривожлантириш ва мамлакатни модернизациялаш жараёнида ислохотлар муваффақиятини белгиловчи шахс ва унинг ҳаётий мақсадини илмий-назарий асослаш ва бу борада тегишли тавсиялар ишлаб чиқиш муҳим аҳамиятга эга. Айниқса, шахс маънавий камолотида ва ижтимоий фаоллик жараёнида ҳаётий мақсадни шакллантиришнинг ижтимоий-ахлоқий жиҳатларини ўрганиш бўйича фундаментал тадқиқотлар амалга оширилмаганлиги мазкур йўналишда илмий изланишлар олиб боришни тақозо этмоқда.

Адабиётлар:

1. Президент Шавкат Мирзиёевнинг “Баркамол авлод” спорт ўйинлари катнашчиларига табриги. <http://uza.uz/oz/politics/barkamol-avlod-sport-yinlari-atnashchilariga-25-05-2017>
2. Абулханова К.А. Психология и сознание личности. М. Мысл, 1999. 224с.
3. Болототова А.К. Психология временной организации деятельности. Автореф. докт. дисс. психол. наук. М., 1995. 14с
4. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг олий мажлисга мурожатномаси. Press serves. uz